

Štampa vsak četrtek in
velja s poštno vredn
v Mariboru s pošiljanjem
na dom za celo leto 25 din.,
pa letu 12-50 din., četril leta
800 din. Izven Jugoslavije
40 din. Naročnina se pošlje
na upravnishvo „Sloven
skega Gospodarja“ v Ma
riboru, Koroska cesta 5.
List se doposilja do od
povedi. Naročnina se pla
čuje v naprej.
Telefon Interarben št. 113.

Posamezna številka stane 1 din.

Poštnina plačana v gotovini.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo je v Mariboru
Koroska cesta št. 5. Ro
pisi se ne vračajo. Upravi
ništvo sprejema naročnina
insele in reklamacije.
Cene inseratov po dogo
voru. Za večkratne oglaš
primeren popust. Nežepre
reklamacije so pošiljne
prosta.
Četovni računi poštnega
urada Ljubljana št. 10.641.
Telefon Interarben št. 113.

47. številka

Maribor, dne 23. novembra 1929.

35. letnik.

Denarna žalost.

Gornja Radgona.

1. Zgodba o denarnem prihranku.

Prava nesreča se je zgodila z denarjem v okolici Gornje Radogone. Ves denar, ki je bil prihranjen pred mnogimi leti, je bil izgubljen v trenutku, ko je bil izplačan. Zgodilo se je tako: Nekdo, doma je precej daleč zunaj trga, kraj pa še spada vseeno k tukajšnjemu okolišju, je svoj prihranek v mirnih časih skrbno shranjeval. Vložil ga je v »Sparkaso« v Radgoni, od katere nas loči sedaj nova državna meja. Denar je varčevalec zapustil ubogi osebi. Po njega smrti je dedič hotel, kakor hitro je prejel hranilno knjižico, brez odlašanja v Radgono v »Sparkaso« po podedovani denar, misleč si grede, lahko in dobro bo danes zaslužil. Ko je vzdignil denar v »Sparkasi«, so mu tam odšteli 300 K, kakor je bilo pisano v hranilni knjižici. Mož je ves začuden gledal na ponujeni denar; bile so papirnate nemško-avstrijske krome. Še le v tem trenutku se mu je v glavi zasvetilo v spoznanju: srebrnega in zlatega avstro-ogrskega denarja tu nimajo več in ga tudi ne dajo; tako torej, sedaj je pa druga. Radi prevelike izgube se je glava žalostno povesila. Ker nemškega denarja ne more rabiti doma, zahteva v »Sparkasi«, naj ga izplačajo v jugoslovanskem denarju. Uradnik pravi: »Dobro! Vaš denar je danes visoko na vrednosti. Za en dinar Vam mi damo 900 naših kron in za teh 300 K prejmete K 1.35 vašega denarja«. Mož je vzal denar in na tihem vzdihnil: Od pred leti lepega denarja sem toliko dobil, da si s to žalostjo v denarju niti zemlje ne morem kupiti in bom moral lačen ostati na cesti.

Udarec, ki je zadel tega moža v denarju, je bil pač silen. Za 300 K dobre mirovne vrednosti je prejel komaj nad eno krono v sedanjem denarju, kar odgovarja približno vrednosti prejšnjih štirih vinarjev. Da je mogel kdo v prejšnjih časih prihraniti 300 K, je moral iti v naših razmerah tristo krat na delo, prodati to ali ono vsekakor lepo živinčce, naložiti več kakor en voz pšenice, ali pa recimo, si je mogel kupiti 7500 zemelj, po osmih letih shranjevanja pa dobi za tako veliko vrednost vrnjeno tako malo, da še niti za eno zemljo ne zaleže.

2. Kazen za nemškutarje.

To je resnična zgodba, ki se je že in se še nekaterim bo zgodila. Le premnogi so preradi zaupali nemškemu denarnim zavodom in srečnega se je štel, kdor je mogel svoj denar vtakniti v nemško »Sparkaso«. Ta nemškutarji je sedaj kaznovana, zdi se, že preveč. Mnogi tržani iz Gornje Radgona, ki so bili prej z veseljem le Nemci in lačni do zadnjega časa le nemškega denarja in so se pod Jugoslavijo z njim izplačevali svoje služabnike, so izgubili s svojim denarjem, naloženim v »Sparkasi«, vse svoje v njem naloženo premoženje. — Isto smolo imajo nekateri iz bližnjih vasi, ki so tudi denar raje nalagali v nemški, kakor doma v slovenski posojilnici.

3. Vrednost denarja nekdanj in — danes!

Pretrsljiva je usoda denarja, ki je ležal shranjen v nemških hranilnicah, ki so sedaj onstran meje; ga prav za prav ni več. Nekoliko bolje, a dovolj slabo je z denarjem, ki smo ga pred leti shranili v naših hranilnicah. Če mislim na izgubo premoženja, ki jo trpim zaradi spremembe v vrednosti denarja, mi je v občutkih, kakor da bi mi vlival po hrbtu vodo, ki je že preveč mrzla. Kolikor smo prej plačevali za kruh, vžigalnice itd. v vinarjih, najmanj toliko nam računajo sedaj v kronah. Isto razmerje velja, naj že kaj kupiš ali prodajš. Za denar, ki ga sproti dobiš, še gre; v kaki vrednosti si denar pridobil, sorazmerno v tako vrednost ga tudi spraviš. Gorje pa, kdor je denar spravil v hranilnici pred osmimi leti in ga hoče spraviti v vrednost še le danes! Kaka vrednost je bila pred leti v 100 K! Navaden človek je mogel zanjo kupiti vsaj tri dobre obleke, okoli deset parov obuvala, že dobro obložen voz živeža v kruhu itd. Vzemi danes takrat shranjen denar in kupuj z njim. Kupil boš, — ej no, pol slabe srajce boš dobil, če jo bo hotel kdo radi kupiti trgati na dvoje, ali ene podplate, ali pa nekaj nad kilo mesa. Je, kakor bi takrat, ko si denar shranjeval, pokopal v zemlji mastnega prašiča, ki ti ga takrat ni bilo potrebno povžiti. Ležal bi ti do danes shranjen a trohnoha iz zemlje bi ga tako razjedla, da bi danes našel gole kosti. Tako je z vrednostjo svojčasn vložnega denarja; tako malo je je, kakor bi jo trohnoha razjedla.

4. Izguba vrednosti denarja je zadela najbolj revne sloje.

Izguba v vrednosti denarja je povečana v svojem žlu, ker zadene že itak po večini revne. Služničad in ljudje s posestvom, premajhnimi za vzdrževanje družine, si povečini trudijo prihraniti za starost kak vinar. Tak človek si pritrga pri jedi in pijači in prezeba vse življenje v slabi obleki, samo da mu ostane kak vinar

za one čase, ko ne bo mogel več delati. Vse svoje življenje si je mogel prihraniti 2—6 sto kron v ugodnem slučaju celo več; s tem si je v prejšnjih časih že nekoliko mogel pomagati. Kakršen denar pa dobi sedaj za prejšnjega, čeravno so po imenu iste krome, si more z njim pomagati za nekaj dni, potem pa je v položaju, kakor da si celo življenje ni ničesar pripravil za onemoglost v starosti. Sinovi revnejših posestnikov, ki ne morejo računati na več kakor neznatno dedščino, so iskali vsake priložnosti za delo in so zaslužek skrbno shranjevali, da bi z večjim denarjem mogli iskati boljše življenje in takoj, kolikor mogoče podpreti mlado gospodarstvo. V revnejših hišah so doma skoraj vsi rokodelci na deželi, ki so naši najboljši varčevalci. S pridnim delom in skrajno varčnostjo so kmalu toliko prihranili, da so že v času svoje živitve bodisi z nakupom, bodisi z izdatnim odplačilom prevzetih dolžnosti ustanavljali dobra mlada gospodarstva in brez večjih težav primerno vzdrževali svoje družine. Seveda so varčevali že od 14. leta. Te vrste ljudi so izgubili svoje prvotne prihranke, — skupno bi ti dali lepa premoženja —, skoraj popolnoma in pri vednem zmanjševanju denarne vrednosti ne morejo ničesar več prihraniti.

5. Največje reve — otroci brez staršev.

Pozabiti ne smemo največjih revic, ki so otroci, kateri so izgubili očeta in mater v dobi približno od leta 1908—1920, če že obenem niso v tem času dorasli; reve so, četudi bogatih kmetijskih staršev. Dediči so suhega denarja, ki ni več suho zlato in srebro, ampak suhi, žalostni papir. Če je umrl samo eden od staršev in preostali oče ali mati ni stopil v nov zakon, še gre. Koliko manj je vredna sedaj prva dedščina, toliko višje bo mogla biti enjena druga in vrednost se bo izenačila ter prišla v roke otrokom. Polovico slabše je za otroke, če je zakonski, po smrti enega stopil v drugi zakon. — Otroci prvega zakona imajo kot dedščino v kaki hranilnici naloženega nekaj denarja, ki ima strahovito »sušico«, odkar se »suši« vrednost denarja, dedščina po drugem delu staršev se jim pa tudi zelo občutno manjša radi otrok iz drugega zakona. Vsekakor najstrašnejše je, če je tem revam v zadnjem času zgoraj omenjene dobe umrl še oče ali mati, ki je že bil v drugem zakonu. Postestvo pride v tuje roke, otroci so pa reve brez staršev in premoženja. Na podedovani denar ne moremo računati. Otroci s kmetije je v prejšnjih časih navadno podedovalo 2000—6000 K. S tem denarjem je mogel ob času živitve izdatno popraviti z obveznostmi ali dolgov obremenjeno premoženje in dobro podpreti svoje mlado gospodarstvo; v sili je mogel z njim ustanoviti novo, četudi bolj skromno domovino sebi in družini. Kaj naj počne kmetijski otrok, ki ima po smrti staršev iz njih premoženja vložnih za svojčas lepih, sedaj tako zelo izsušenih šest tisočakov. Z njimi ne more uravnati niti kočarskega ali bajtarskega gospodarstva, ki ga cenijo dandanes že na več deset tisoč, kaj še le zamore s tem denarjem na s tisočico obremenjeni kmetiji, do katere ima pravico po svojem rojstvu. Sprememba v denarni vrednosti mu je ukradla pol kmetije, kar je vnebovpijoča krivica tembolj, ker sam ni mogel niti s prstom ganiti v svojo obrambo.

Strahovit je učinek zmanjšanja denarne vrednosti. Samo v Slov. goricah bode do deset tisoč ljudi v enakomernih razmerah, ki so tako udarjeni v svojem denarju. Koliko jih bode še le v vsej Sloveniji! Lepe svote so te množice prinesle v razne hranilnice, a ko sedaj denar nazaj jemljejo, dobijo svojo posodo polno, samo ko so že takoj pri dnu pene, onega, kar je nekaj vredno, je le malo spodaj — posoda je število denarja, vrednost na dnu pa denarna vrednost. Današnje denarne razmere vzamejo človeku vsako veselje do varčevanja. Dokler se ne bo denarna vrednost zboljšala in postala stalna, bi ne upal in ne hotel nikomur svetovati, naj varčuje v denarju. Le varčuj in ne zapravljaj, a denarja ne drži v žepu in ga ne devaj v hranilnice, izvzemši, če sicer nimaš kam z njim, za prihranek si raje takoj kaj kupi v blagovni vrednosti; stroje, orodje, izboljšaj gospodarstvo in stanovanje, ali nalagaj v drugem, trpežnem blagu. Kolikor bolje se s tem oskrbiš sedaj, toliko manj boš tega kupoval pozneje, več boš pa lahko shranil denarja, ki utegne biti že boljši. Denar potrebuješ samo, da z njim kupuješ, kar potrebuješ; in če sedaj boljše kupiš in več vrednosti rešiš v blagu kakor v denarju, zakaj ne bi? V slučaju nevarnosti, do boš za sedaj kupljeno blago dobil pozneje manjšo svoto denarja, nisi v zgubi, manjša svota denarja bo toliko in morda več zalega, kakor sedanje veliko število.

Teh denarnih razmer je krivo, bi človek mislil, računanje s suhimi številkami pri denarju, kakor ga najdemo pri vseh denarnih zavodih. Kolikor kdo prinese, toliko po številu dobi čez leta nazaj. Prej je to šlo, ker je bila vrednost denarja vedno ista ali se je spreminjala le za mali odstotek. Danes pa ima denar komaj stoti del prejšnje vrednosti, zategadelj si sedaj skoraj ob vso premoženje, ki si ga pred leti vložil v denarju. Na denar vloženi za kratek čas se ne oziram. To za ljudstvo tako

usodepolno računanje s samimi številkami brez ozira na spreminjajočo se denarno vrednost bode gotovo sokrivo, da je prišel znaten del premoženja varčevalcev iz ljudstva v roke posameznim, nenadoma se pojavljajočim bogatašem. Razni podjetniki, v prvi vrsti banke in nekateri drzni spekulanti so zgodaj za stutli ali preračunali to razmerje, so si izposodili od varčevalcev vloženi denar in za njega nakupili blago; blago so prodali vedno v približni valutni vrednosti denarja, izposojeni denar so pa čez mesec vrnili ne v valuti, ampak le v enakem številu kron, seveda manjše vrednosti.

Računanje s številko je dosedaj še šlo; nikdo ni računl na tako trajni in globoki padec denarne vrednosti, vsak je prejel vrnjeno po številu isto vsoto in je moral biti tiho. Predvsem je trpel priprosti človek, ki ni znal prejeti za ušesa gospodarjev državnega denarja ter ni vedel dati pobude za drugačno računanje. Vprašanje je samo, kaj bo s tem računanjem, če se denar zboljša v vrednosti recimo v dveh letih za desetkrat. Bodoli hoteli izposojevalci sedanjega slabega denarja istega vrniti v enako visoki številki in v toliko zboljšani vrednosti? Za nakup večjih množin blaga si mora trgovec dandanes takoj izposoditi milijon. Prodal bo blago še le v dveh letih in takrat vrnil denar. Bo li smel trgovec pri tako zboljšujoči se denarni vrednosti računati pri prodaji tako visoko, da bo imel vrnjen cel milijon v številu, ker po številu ga bo moral, kakor se zdaj še vedno računa, vrniti, najsi je denar tudi desetkrat več vreden. Istotako bo računanje s številkami brez obzira na vrednost smrtni udarec gospodarjem, ki v sedanjem času prevzemajo posestva. Radi slabega denarja se nepremično premoženje čeni z velikansko številko, ki gre v stotisoče. Take svote more posestnik vrniti še le po letih. Bo-li mogel tak zadolžen gospodar skupaj spraviti te številke, ki za slab denar niso ravno kaj posebnega, a bodo tako grozovite za omenjeno toliko zboljšano vrednost. Takrat se bo gotovo zgodil, kar se zdaj ni. Neprijetno bodo prizadeti podjetniki in bančni krogi, ki se ne bodo pomišljali, močno pritisniti na ministra, menda onega finance, naj jim pomore s postavo, ki jih bo rešila.

6. Kdo je varčeval najboljšje?

Z ozirom na varčevanje je gotovo kolikor toliko dobro storil, kdor je shranil svoje srebrne in predvsem zlate krome, za katerimi se utegne biti navsezadnje povpraševanje. Ni sicer prejel nič obresti, zato pa ni izgubil toliko na v njih naloženem premoženju, gotovo veliko, veliko manj, kakor v onem, ki je bil naložen. V sled razmer se poraja misel, da bi bilo potrebno, da bi hranilnice upoštevale denarno vrednost, najsi bi bilo težavno, ker se ni nato mislilo o pravem času in se ni našel priuernih trenutkov. Vazno bi bilo tudi, če bi imela vsaka posojilnica svoj gospodarsko zadrudni oddelek, ki bi ga vzdrževala s svojim denarjem in vodila. Ta bi mogoče mogel rešiti kolikor toliko valuto vlagateljev, ali pa bi posredoval, da bi izguba na denarni vrednosti bila poravnana s primerno blagovno vrednostjo, razpečano med množice. Premoženje ljudstva bi ostalo med množico in ne bi prišlo v taki meri v roke posameznikov.

7. Glavni krivec oškodovanja naroda glede denarja.

Da je ljudstvo tako oškodovano v denarju, je krivo vse ono, kar jemlje vrednost našemu denarju. Krivec je gospodar državnega denarja, vlada, ki ne pozna za naše razmere tako prepotrebne in koristne štedljivosti, ona štedi samo tam, kjer ni na mestu. Krivec je slabo gospodarstvo na železnici, ki ovira toliko podjetnost, slabo gospodarstvo pri državnih podjetjih, kjer so povsod le ogromni stroški in izguba, dalje neprimerno vodstvo trgovine itd., o čemer zadostno poročajo časopisi. Med največjimi tatovi premoženja varčevalcev so — tega ne smemo pozabiti — tisti, ki so določili, da mora imeti in ima dinar vrednost štirih kron. Vzeli so našemu ljudstvu toliko, da mu je ostal le četrti del vrednosti, ki jo je imel naloženo v denarju. Niti zunanje države niso cenile tako nizko naše krome, čeravno smo takrat morali kupovati velike množine blaga, ki ga je tako manjkalo, ter se je v vojski zamrlo delo počivalo vsaj večji del. Ko bi ne bilo te grozne določitve, bi mi imeli veliko večji del svojega premoženja rešenega, dinar bi pa spretni finančniki mogli ohraniti na tedanji višini. Tako je pa dinar kljub gorostastni podpori iz našega žepa in kljub vojni odškodnini, ki jo dobiva naša država, zelo padel na vrednosti, česar menda ne bomo krivi samo mi tostran Save ozir. prečani. Može, ki so določili, ali vsaj odločilno k temu pripomogli, da moramo dati štiri svoje krome za en dinar, ki ga dobivamo, hočejo veljati za narodne. Saj jih poznamo demokrate-liberalce, od dr. Kučkovca do dr. Zerjave. Človek, ki se bori za pravice ljudstva, skrbi a njega izobrazbo in blagostanje, je res naroden. A, če človek, postavljen od volilcev na odločilna mesta, upa, da človek, postavljen od narodovom premoženju, kakor se je zgodilo z omenjeno, denar zadevajočo naredbo, je vse drugo prej, kakor naroden. Slep je tudi oni del naroda, ki ob volitvah voli stranko, ki ima te moze za

voditelje. Tej stranki bi naj obrnili hrbet vsaj listi, ki so v preteklosti varčevali, da bi mogli v prihodnosti od prihrankov živeti, a morajo sedaj občutiti, da je po pravici večja žalost v njih srcih, kakor vrednost prihranjenega denarja v njih roki.

Češki glas o ministru Pucelju.

Minister Pucelj je potoval v Prago. To še ni nobena nesreča; saj je mož navajen potovati, kamor ga vleče srce, želodec in žep. Poleg praškega šampanjca, takole v prijetni družbi, se je že marsikomu odvezal jezik. Pa bi se Pucelju ne! Posebno če ga od vseh strani odkladajo — kakor bi klobute delili — z visokoletečimi ekscelencami, kar se mu ni godilo niti takrat, ko je v svojih mesarskih kupčijah gladil za likof vinskimi bratcem v zakajenih zakotnih gostilnah. Udaril je parkrat s svojo mesarsko pestjo po mizi, da so zažvenketali kozarci, položil bahato predse z isposojenim denarjem napojeno listnico, zarobantil prostaško in s hripavim glasom začel: Kaj nam pa morejo Da tega še ni pozabil, je dokazal zadnjič v Celju, v svojem lajbžurnalu pa neshetokrat.

Tako nekako je bilo tudi v Pragi na raznih banketih in zabavah; seveda brez cvička. Kdo bi neki pil to dolensko kislico! Šampanjca za ministra, pr ali pa denar nazaj! Mi smo mi, ki lonce furamo po Velikih Laščah, po Pragi pa — opice! In prisedel je h gospodu ministru lepo oblečen človek, pomežiknil z desnim očesom, potegnil iz žepa papir, ga pomembno pomencal med prsti in — ekscelencu sem, ekscelencu tja. Mesarjeva pardon, ministrova kuštrova glava se je zatresla, gube na čelu so se napele in samo hipen osmešek krog usten je izdal notranje zadovoljstvo, sicer pa je lice postalo važno in dostojanstveno. V hipu je pozabil na svojo mesarsko obrt. Nič več ni bilo v njem kasapina. Važno in resno so prehajale ministrove besede na časnikarjev papir, kakor so bile izgovorjene. Minister je govoril:

«Jaz, veste, sem v Jugoslaviji temelj države, vsaj z menoj se bavi več ljudi, kakor pa s tistimi 80 odstotki, ki jih jaz, mesar, ne mesar, minister imenujem kmete, kajti na njihov račun sem vogelni kamen bodočega blagostanja in bogastva države. Dolgove v ljudski posojilnici sem poplačal, da me klerikalci ne bi rubili. Kot najvišja inštanca sem jaz tisti mož, ki s trdo roko vodim svoj resor v težavnih povojnih razmerah in v zapletenih vprašanjih notranje politike, zasledujoč pri tem edini cilj, da se mesarjem, prekupčevalcem, mešetarjem in verižnikom z živino zagotovim dostojna «zarada». Ni to lahka naloga in samo možu, kakor sem jaz, ki imam neizčrpljivo energijo, ki je mesarju pri odiranju nujno potrebna in nedostopna vplivu tožega tukanja, je mogel Pašič zaradi svojega trgovsko nadarjenega sina poveriti to težko nalogo. Prestar nisem, imam še le 45 let in privlačim ne samo Vašo pozornost s svojo lepoto in ministrsko listnico, marveč tudi nežni spol z živahnostjo svojega temperamenta. Moja bistra glava ima amerikalne misli: zaslužek. Vi bi skoraj rekli, da sem kmet, ampak kmet je prepošten. Od zore do trde noči se poti kmet za ljubi kruhek. Ha, jaz že nisem tak norec. Sem faliran študent in samouk. — Imam v Vel. Laščah dvajsethektarsko posestvo, ki je bilo zadolženo do zadnjega repa. Zdaj je posestvo čisto brez dolga, polno živine, vse prenovljeno in še hčerki sem izplačal milijonsko doto in svojega zeta sem pravil na prvo mesto izza mene s krasnimi dohodki. Vidite, tako gospodarim jaz, o čegar ženi govore zlobni jeziki, da ne zna kupčevati z 20.000 prašiči. Jaz ne znam vihteti samo mesarico, ampak tudi s peresom, z uma vitlim mečem. Sem spreten pisatelj. Pomislite, 30 knjig sem napisal, ki so bile povečini priobčene v najuglednejšem slovenskem leposlovnem listu «Ljubljanski Zvon». To sem pustil, preslaba plačajo. Posvetil sem se politiki. Najprej sem bil liberalci in podpredsednik liberalne stranke, ki je morala nekoga imeti, da zapelja kmetom piha na srce. Leta 1911 sem pri volitvah v lunajski parlament kandidiral s pomočjo klerikalcev. Res nisem kmet, takrat pa niti samostojen nisem bil. Fant, korajža velja, sem dejal, kakor žid, če ga pri vratih ven vržeš, pa pri oknu noter pride. Postavil sem se na čelo liberalnih podeželskih birtov in mesarjev. Ker so me liberalci, ki vsaj od gnoja nimajo umazanih rok in ne žuljev na dlani, kakršne sem imel jaz od mesarice, potiskali naprej, sem postal izboren organizator, znamenit govornik in silno spreten politik. Saj Vi mi verjamete na besedo, pri nas noben živ krst o tem nič ne ve, o čemer pa sem jaz trdno prepričan. Tem mojim lastnostim se imam zahvaliti, jaz in moji kimovci, ki sem jih spravil kot poslance h kruhu, da lažje barantajo in delajo kupčije na račun volivske neumnosti, s katero sem dosegel občo pozornost vzbujajoče uspehe in neprav imamo samo osem glasov, smo v parlamentu dosegli «kanceljoparagraf» — na papirju. Svojo politično pretnost sem pokazal jaz, Pucelj iz Vel. Lašč, najlepše pri nedavni razpravi o amerikalnem posojilu. Ja, dolarčki! Hm, brez evenka ni penkal S svojim nastopom sem zagotovil, da se bo moja železnica gradila že prihodnji teden. Ta železnica bo spojlja moje praktično slovenstvo z mirnim pristanom ob zatonu mojega, z zlatom ožarjenega ministrskega solnca, če ne bo — dežja. Če ne drugače, me bo edina slovenska pot vodila do morja preko laškega Trsta v Ameriko.

Ja, Amerikal! Ali veste odkod so moje značilnosti amerikanizma, ki karakterizirajo moje mesarsko osebnost? To so posledice mojega dveletnega bivanja v Ameriki, ki je močno vplivalo na razvoj mojih mesarskih sposobnosti. Tam, pri «Amerikalnem Slovincu», kjer sem s škarjami plankal liste iz domovine, sem postal

slovenski Amerikanec. Tu je nikla moja globoka ljubezen za dolarčke, za katere je trunoma bežalo bedno slovensko ljudstvo v desetisočih iz (?) avstrijskega jarma v svobodno Združene države, kjer se svobodno razvija tudi manj vreden človek od mene. Tam sem se naučil ministrirati in skolarirati, kakor je bolj kazalo. Ker so bili slovenski delavci v Ameriki zame «pregmajni folk», sem javno nastopal v češko-ameriški družbi. Od tega časa se jako zanimam za češko pivo in «hezke holky milovat». V tem oziru delujem z velikim razumevanjem za poglabitev stikov Zato sem, toda ne na svoje (Bog varil), marveč na državne stroške, organiziral izlet 400 takih, ki meni slavo pojo, v Prago na razstavo. Kakor rečeno, sem dober prijatelj Vašega piva. Zato bodete Vi nam pošiljali Vaše pivo; saj pili ga bomo samo mi, ki zmoredemo Moj in mene vreden rojak Skalič, ki se tudi razume na «zarado», bo Vam pošiljal pa vino. Vidite torej, da sem Vaš prijatelj: pri pivu bodete dobro zaslužili in pili naše vino po nizki ceni; saj je že zdaj mošt po 4 naše krone. Preko mej moje zaplankane njive v Vel. Laščah je znano nesebično in pošteno moje delo za narod (zadovoljno se je potrepil gospod minister po rejnem sodčku pod telovnikom), pri nas me pa iz same nizkotne zavisti oblijavajo klerikalni listi z najbolj verjetnimi trditvami. Le naj, saj dolgo ne bodo; kadar mi bo Pašič pokazal vrata, bom jaz njim pa — fige.

Oznožil se je ekscelencu, pardon, prevashodstvo gospod minister obrisal si pot s čela, izpraznil kozarec šampanjca, kolik ojih je že bilo, se ne ve, ter ga treščil, kakor je nekdanji videl delati častnike, ko je bil še oficirsdiner, v zid, da so se črepinje razletele na tisoč koscev.

Češki časnikar je pobral pisane in popisane papirje na mizi, se globoko priklonil ter odšel.

Drugi dan je «Venkov», glasilo praških mestnih «kmetov» in podeželskih veleposvetnikov prineslo prekrasen slavospev ministru Pucelju, svojemu liberalnemu tovarišu. Mi prinašamo ta slavospev po originalnih zapiskih, katere je naš praški kolega znatno potvoril resnici — na škodo.

KMETSKE ZVEZE CELJSKEGA OKROŽJA! 3. DECEMBRA

imate povsod občne zbornice,

kakor smo vas opozorili v zadnji okrožnici! Do tedaj naberite člane za leto 1923 in poberite naročnino 1 din.

Meseca decembra se vršijo po vseh okrajih okrajnih okrajnih sestanki Kmetске Zveze. Načelniki, ozir. tajniki krajevnih KZ bodo na njih poročali o letošnjem delovanju. Skrbite, da boste na njih tudi lahko poročali o občnem zboru 3. decembra! — Tajništvo SLS v Celju.

Županska zveza.

Na zadnjem občnem zboru Županske zveze je bilo sklenjeno, da se opozore županstva še enkrat na poglavito nalogo, ki jo imajo v izvrševanju lastnega delokroga, to je: občinskega gospodarstva. A to je mogoče le na temelju pravilnega in rednega proračuna.

Ker se je izrečno želelo, naj se pojasnijo dopustne meje, do katerih so mogoče občinske doklade in samostalne naklade, storimo to zopet, četudi imajo županstva vsa potrebna navodila že v uradnih okrožnicah. Opozorjamo tudi na naš zadnji članek v oktoberski (8. števil.) «Občinske uprave» — priloge 9. števil. «Domoljuba».

Formalno stran glede pravilnosti proračunov in prilog, ki so potrebne, določa okrožnica pokrajinske uprave za Slovenijo, oddelka za notranje zadeve, z dne 30. septembra 1922, števil. 35.779. To okrožnico so prejela vsa županstva potom okrajnih glavarstev.

Glede občinskih davščin, ki se lahko pobirajo, velja slej ko prej in nespremenjeno sledeče:

1. Občinske doklade na direktne davke so neomejene višine. Sklenjeno se lahko v oni izmeri, ki je potrebna, da se pokrijejo vse v proračunu izkazane in od občinskega odbora potrjene občinske, šolske in druge potrebe, v kolikor ne zadoščajo za to dohodki iz lastnih virov občine (podjetij, naprav, zemljišč i. dr.).

2. Da bodo doklade na direktne davke čim nižje in ne bodo obremenjevale preveč revnih slojev in davkoplačevalcev, se priporočajo občinske doklade na državno užitino (trošarino) od vina in vinskega mošta. Ta doklada pa je omejena v toliko, da je treba za pobiranje nad 80 odstotke doklade posebne pritrditve delegacije ministrstva financ. S tem seveda ni rečeno, da bi ne mogla znašati ta doklada tudi 200 odstotkov. Preko te izmere vsekako ne bo šlo sicer pa vemo iz skušnjaj, da je mnogo občin, ki se upirajo celo 50 odstotni dokladi na vino, kar je pač žalostno.

To doklado je mogoče skleniti le v odstotkih, ne od litra. Sedaj pobira n. pr. država 140 K od hl vina. Občina pobira na ta državni davek 50 odstotkov, zneske torej občinska doklada 70 K od hl. — Če zviša država trošarino na 200 K od hl, bo dobila občina pri 50 odstotni dokladi 100 K. Za pobiranje te doklade po organih finančne kontrole odtegne država režijski prispevek 10 odstotkov dohodkov.

Menimo, da mora biti glede te doklade vsakomur za dosti jasno.

3. Poleg tu pod 1. in 2. navedenih doklad pa lahko pobirajo občine tudi sledeče samostojne občinske naklade, ki so bile določene in županstvom priobčene z okrožnico bivšega poverjenišva za notranje zadeve z dne 7. januarja 1921, št. 30. Te naklade so mogoče na meso (klavno živino) in vse druge pijače. — Vsi v tej okrož-

nici določeni zneski veljajo še nadalje, le na pivo se je zvišal dopustni znesek od 30 K na 50 K od hl.

Na meso in klavno živino so mogoče te-le samostojne naklade: od govedi nad 1 letom 50 K, od telet pod 1 letom 30 K, od drobnice 10 K, od prašičev 30 K, od vseh vrst v občino uvoženega mesa in mesnih izdelkov od 100 kg 40 K.

Na pijače se lahko pobirajo razen na pivo sledeče naklade: na sadjevec (sadno vino in sadni mošt) od hl 5 K, na navadno žganje od hektolitrske stopnje 10 K, na poslajeno žganje od litra 5 K.

Naj pojasnimo še enkrat višino naklade na navadno žganje, ki se mora določiti po vsebini alkohola od hektolitrske stopnje in ne od litra. Vzemimo, da vsebuje srednje vrste žganje povprečno 35 stopinj alkohola. Če znaša sklenjena naklada po 10 K od hl stopnje, znaša torej naklada od hl 350 K, ali od litra 3.50 K. Tudi to bo menda sedaj jasno vsakomur.

Mi le želimo, da bi prav vse občine iskale vire svojih dohodkov v teh davščinah, četudi na račun rdečih nosov pijancev!

4. Občinske takse so občinske davščine, ki jih pa ni treba vsako leto posebej sklepati o priliki rednih proračunov. Te takse, ki so enkrat dovoljene in odobrene, veljajo trajno, dokler jih ne spremeni občinski odbor sam z novim sklepom. Višine vseh dopustnih taks pa z ozirom na odmerjeni prostor ne moremo navajati na tem mestu. — Navedene so itak v tarifi h taksni naredbi z dne 1. aprila 1920, št. 177, «Uradni list» št. 49 iz leta 1920.

5. V posameznih, to pa zlasti večjih občinah z razvitim tujskim prometom, se pobirajo še nekatere druge davščine, n. pr. od prenočišč (na postelje), na motorna vozila itd. Za podeželske občine te davščine po večini ne prihajajo v poštev. Edino davščina od prenočišč bi bila v prometnih krajih morda umestna. Navadno znaša ta po 1 dinar za vsako noč in posteljo. Če meni kaka občina, da naj bi se uvedla ta davščina, jo lahko sklene, pri tem pa postopa kot pri vseh drugih (sklep občinskega odbora, razglas itd.).

Podružnicam «Županske zveze»

Opozorjamo na sklep zadnje odborne seje, zlasti pa na sklep občnega zbora, po katerih naj podružnice (zakupniški odbori) ne nastopajo nasproti oblastvom samostojno, marveč naj v vsakem slučaju pošiljajo vse sklepe, vloge, peticije, resolucije i. dr. centralnemu odboru v Ljubljani, da jih izvrši, odnosno odpošlje na pristojna mesta.

Tudi naj opuste podružnice vsako akcijo, v kolikor se ne tiče organizatoričnega delovanja in v kateri bi ne bil poprej obveščen centralni odbor, ki odgovarja ne te oblastvom, marveč tudi javnosti.

Opozorjamo dalje, da ima «Županska zveza» natančno začetan smoter svojega delovanja v pravilih. Za vsakršno morebitno delo ali akcijo, ki ni v skladu z zveznimi pravili, pa bi jo kdorkoli izvršil na svojo roko v imenu skupne organizacije, centralni odbor «Županske zveze za Slovenijo» ne bo odgovarjal. — Toliko v vednost in ravnanje!

Na zlobne napade, kakor je bil oni v «Kmetijskem listu» z dne 8. t. m., pa «Županska zveza» ne bo odgovarjala. To bodi tukaj konstatirano prvič in poslednjič.

Ubožna oskrba.

Ali je naša občina dolžna plačati oskrbne stroške (v hiralnici) v Avstriji?

Imeli smo opraviti s sledečim konkretnim slučajem: Mestni magistrat v Grazu je oddal neko občinsko ubogo F. S., pristojno v neko tukajšnjo občino, v oskrbovalnico v Grazu. Sedaj zahteva od domovinske občine povračilo oskrbnih stroškov. Ta občina se plačilu protivi, češ, da ni bila o oddaji uboge pravočasno obveščena, in da pade vsled tega odgovornost po domovinskem zakonu in zakonu o oskrbovanju ubožcev na občino bivališča. Pri tem se sklicuje domovinska občina na to, da ni prejela od graške občine dvoje obvestil, o katerih pa trdi ta, da jih je odposlala.

Gre torej za to, je li domovinska občina dolžna plačati dotične oskrbne stroške ali ne.

Pojasnimo, ki velja za vse enake slučaje, priobčujemo zato, da se bodo vedela ravnati županstva po njem in si prihranila nepotrebne pisarije.

Po § 8 zakona o oskrbovanju ubožcev z dne 28. avg. 1883 (dež. zak. št. 17 za Kranjsko) ne sme nobena občina odreči vnanjim ubožcem nujno potrebne pomoči. Zahtevati ima pravico povračila ali od domovne občine ali pa od oseb, ki so po državljanškem pravu dolžne plačati oskrbne stroške. Zakon veleva takojšnjo obvestitev domovne občine, da je sprejela občina bivališča v oskrbo vnanjega ubožca. To velja poleg ubožnega — predvsem v § 30 — domovinski zakon z dne 3. decembra 1883, drž. zak. št. 105.

V nasprotnem slučaju nalaga zakon (ubožni enako kakor domovinski) — občini bivališča odgovornost za škodo, ki bi nastala domovni občini radi zakasnelega obvestila. To pavelja le tedaj, če bi morala domovna občina dokazati, da bi bili oskrbni stroški doma nižji, nego v Grazu, posebno pa še le tedaj, če bi mogla dokazati, da ni bila pravočasno obveščena, ko je bila uboga F. S. sprejeta v oskrbovalnico in da ni bila takoj pozvana, da jo prevzame v svojo oskrbo.

Za ta slučaj navajamo primer: Recimo, da bi stalo oskrbovanje doma le 20 K na dan, a v Grazu 30 K. Tedaj bi bila graška občina odgovorna za razliko 10 K, in le ta razlika bi se lahko odtegnila od zahtevanega povračila. — Edino to je namen dotičnega postavnega določila glede odgovornosti občine bivališča, da bi ne bila domovna občina šokodovana za višji znesek, nego bi veljalo oskrbovanje doma. Na dolžnost plačila se pa (Konec na 7. strani.)